

ՍԵՐ ստորագրված քաջ ճանաչելով զգարուած,  
ու թիւնները զորս կըղեն մեր վրայ փաստաբանի պաշ-  
տօնը, նմանապէս ճանաչելով զպարտաւորութիւնները  
ստորակոյ պարտւոյն, որ հարկաւորապէս կ'ախտմն ունի  
ըջարութեան բարւոյն մատակարարութիւնն, պատիւ  
ըջամարիմը մեզ մեր յարգանայ և մեր երախտագի-  
տութեան պաշտմունքը յայտնի ձև պատն արժանաւոր

կերպին որով Տիմանը թիմարէթը կը գործէ ձեր նախա-  
գահութեան ներքեւ :

Եւ իրօք յանձն ձեր ոչինչ չպակսիր ի յատկութեանցն  
որք կը պահանջուին արժանաւորութեան ի գործ դնելու  
համար զբարձր պաշտօնը որ յանձնուած է ձեզ : Ուղ-  
ղութեամբ և արդարութեամբ դատաստան ընելով, եր-  
կու հակառակորդ կողմանց համար հաւասար կշիռ մը կը  
բռնէք, և այս պատճառաւ արժանի էք գովութեանց  
մանաւանդ այն անձանց, որոնք իրենց փաստաբանա-  
կան արուեստիւ կարող են շատ ազիկ հասկնալու ձեր  
պաշտօնին դժուարութիւնները :

Ուստի Տիմանը թիմարէթին ձեր նախագահ կար-  
գուիլը մեծ բարիք մը եղաւ մեր քաղաքին : Այս բնու-  
թեանը պատիւ կը ընէ կայսերական կառավարութեան,  
որուն մեր անկեղծ երախտագիտութիւնը կը յայտնենք  
ըստ այսմ մասին : Տարակոյտ չունիմք թէ ձեր ազդեցու-  
կան անսխալութեամբ և ձեր պաշտօնակցաց գործակցու-  
թեամբ պիտի յաջողիք առևտրական աստեանի տիպար  
մի ընել զատեանն առևտրական գործոց իսկիւրի :

Իսկ մեր վերայ խօսելով՝ որ փաստաբանք եմք ի բա-  
ղաքին, պարտք կը համարուիք աւելի մասնաւորապէս մեր  
լաւագոյն յարգանաց զգացմունքը յայտնել ձեզ, որով  
պատիւ անձանցս համարիմք լինել : Մեծա . նախագահ :

Ձեր անձնանուէր ծառայք :

Իգմիր, 16—28 (Կըհեւտին իգմիրի փաստաբանից  
Օգոս. 1870 :

Չմիւսնիա 10—22 Սեպտ. 1870

Մեծարգոյ խմբագիր

Քաղաքիս Հայ Ընթերցատան հաստատութեան ի վեր  
ողջամիտ հասարակութեան կողմանէ գտած ջերմ համա-  
կրութիւնը կը յուսադրէ մեզ, որ այն աղօթքուտ հիմ-  
նարկութիւնը որ ըստ օրէ պիտի յառաջագրուի և ժողո-  
վրդեան մէջ իրական արդիւնքներ պիտի թողու :

Մեր օտարաբնակ համադրիք նաև անտարբեր չեն այս  
չարժան և և ի նպատակ Հայ Ընթերցատան օմանք լրա-  
թեքթեր, օմանք գիրքեր և օմանք զրամական նուէրներ  
կը շնորհեն :

Մասնաւոր յիշատակութեան արժանի է Մանչեսթէրի  
մեր ազգայնոց գրական ընտիր և ձոյն նուէրները զոր այս  
անգամ Մեծարգոյ Գրիգոր Եսայեանի ձեռքը ստացանք :  
Այս նուէրներն մեծ արժէք ունին արդարեւ ոչ միայն ի-  
րենց ընտանիքեան և կարեւորութեան ի կառավարման, այլ  
անոր համար մասնաւորապէս որ նուիրատու ազգայնոց առա-  
տասիրտ զգացմանց նշանաւոր ապացոյցներ են, և որով-  
համար կը հաստատեն թէ մեր հայրենակից եղբայրները  
թէ և օտար երկիր կը բնակին, միշտ կը տածեն իրենց  
սրտին մէջ ազգային յառաջակցութեան համար ազգա-  
սիրական գովմանի եռանդ մը արեւմտեան լուսաւորու-  
թեամբ ամրացած և ազգային զարգացման համար իրենց  
պարտուց ճանաչումը :

Ուստի մեր սրտագին շնորհակալութիւնը հրապարա-  
կաւ յայտնելով ըրոր նուիրատուաց, և ի մասնաւորի  
Մեծարգոյ Գրիգոր Եսայեանի և Մեծարգոյ Խաչա-  
տուր Վարդանանի որոնք յատկապէս հոգ տարած են  
այս գործոյն, պարտք կը համարենք յիշեալ գրեանց  
յուշակը նուիրատուաց անուններով յիշատակել :

Մհաւաթիկ նոյն ցուցակը :

Մեծ. Գրի. Եսայեան . Չմիւսնիա խմբագրէ Կոստ, 10 ըն-  
դարձակ հատորներ :

Մեծ. Խաչ. Վարդանան . Տարբ. Աւստրիայի ընդար-  
ձակ անգլիկոսէն բառարան :

Նոյնը աւելի փոքրիկ :

Եւրոպայի պատմութիւն 6 ընդարձակ հատորներ,  
Ընդամենը 8 հատոր :

Մեծ. Գեորգ Եսայեան . Չարս Տիբեթի գործերը 18  
ընտիր հատորներ :

Մեծ. Յովհ. Տայիկան . Սըր Վիլիամ Սքոթի գործերէն  
3 ընտիր հատորներ :

Երբորի պատկերազարդ հրատարակութիւն 4 հատոր :  
Մեծա . Յովհ. Տայիկան . Չմիւսնիա խմբագրէ գործերը  
4 ընտիր հատոր :

Մեծ. Գրիգոր Գոյալման . Պէրի ընտիր աշխարհա-  
ցոյց տախտակներու հաւաքածոյ մը :

Մի և նոյն առիթով պարտք կը համարենք մեզի նաև յի-  
շատակել և հրապարակել մեր ընթերցողից յայտնել  
Մեծարգոյ Յակոբ Տէտիկանի ի Բարիդ, որ հաճեցաւ  
վերջին օրերս «Հայ Ընթերցատան» նուիրել Պուլիէի  
պատմութեան և աշխարհագրութեան, ինչպէս նաև Գի-  
տութեանց, գրականութեան և արուեստից երկու  
ընդարձակ բառարանները :

Ստորագրողս աւելն ազգասէր սիրտ պիտի ցնծայ այս  
նուիրաց ցուցակը կարգաւ : Հայ Ընթերցատանն ազ-  
գային տուն մ'է, որ այսպիսի ձոյն և օգտաւէտ նուէր-  
ներով կրնայ դառնալ գիտելիաց համար մը ուր Հայ և  
իրաւասարգութիւնը, և նոյն իսկ արդուն հասակը պիտի  
կարող ըլլայ իր ուսումնասիրական ծարաւն անցնել և  
Հայ հասարակութեան ուսումնականութեան և բարոյա-  
կանութեան աստիճանը բարձրացնել :

Գործադիր անդամք Հայ Ընթերցատան :

— Մանչեսթէրի Հայ վաճառականներն ի նպատակ  
Գաղղիացի վերստորեալ գիւնդաց 55 լիւս յուղարկած  
են Տէպա լրագրին խմբագիր—Տնօրէնին յատուկ նամա-  
կաւ մի, զոր մեր յաջորդ թիւովը պիտի հրատարակմք :

Այս շարժու երկու նամակ ընկալաք ի հրատարա-  
կութիւն . որոց երկուքն ալ դառնապէս կը պահանջարկ  
Վերջապահ տէր յարգանքն անարժան ընթացքին գէմ-  
կը ընկնէ թէ այս քահանայն՝ որ մօտեցաւ յիգմիր կը-  
գտնուէր, խոստացեր է մեր ամենա . սրբազան առաջ-  
նորդին՝ անյայտ մեկնել ի Վերջապահ : Աւստի  
փափաքել է որ Նորին Որբազնութիւնը հոգ տանի  
որ յառաջ հեռացնելու դնա ի յիշեալ քաղաքէն,  
որպէս զի բարեկարգութիւնը վերահաստատուի այն  
տեղ ի միութեամբ իւր ճշմարիտ ազգասիրաց :

Ահաւասիկ վերջինեալ նամակները :

Քրքաղաք, 4 Սեպտեմբեր 1870 :

Յարգոյ խմբագիր,

Ստորագրեալ անդամքս Աղբատասիրաց ընկերու-  
թեան գործնալ ձեր պատուական լրագրոյն կը իմեմք  
ցաւօր սրտի յայտնելու համար մեր գտնու գտնադատները  
ընդդէմ կեսարացի տէր Սարգիս քահանային քաղաքիս  
որի գմբէն վերադառնալէ ետե գծադրարար ամեն դա-  
տասարարի ջանք ի գործ կը ընէ խոստովութիւնը ու երկ-  
պատկութիւնը Քրքաղաքի ազգայնոց մէջ աւելցնելու  
նպատակաւ : Մեր ըսածները կապացուցուին անոր մէկ  
ծանուցմէն զոր կիրակի օրը լի ցատմամբ ըրաւ եկեղեց-  
ւոյն առեանը ելելով և զոր հարկ կը համարուի համաօ-  
տիւ յառաջ ընելու գրեթէ բաւ առ բաւ :

Գիտովորդ իմ, Աստուծոյ խնամքը և օրհնութիւնը  
ձեր վրայ ըլլալ ահաւասիկ ես հրաժարուամի պիտի տամ.  
ասիկ ետքը քահանայութիւն չպիտի ընեմ. ուստի ու-  
րիշ քահանայ մը գտնէք ձեզի. որովհետեւ մէկ քանի նորեկ  
լուկ անձեր կամ նոր գրութիւն (այսինքն երկտասարդ-  
ները) զիս չեն ուզեր կոր : Եւ թէ կ'ըսէ թաղական (սոր-  
հուրը կաղաչէ որ հրաժարուամի չտամ, բայց ես անոնց  
չանտարբէր զարձակ կ'ըսեմ որ հազիւ տասնընչից օր ևս  
կրնամ այս պաշտօնս վարել. անոր համար կ'իմացնեմ՝  
ձեզի որ քահանայ մը գտնէք, կու գ'իւր Կ կու գ'իւր Ե հատ :

Բայց երբ այս խօսքերը կ'արտասանել, յիշեալ քահա-  
նային բերնէն՝ որ հեղու թեան վարդապետին պաշտօն-  
եան պիտի ըլլայ, բարկութեան փոփոխ և աշխրհէն  
կրակ կը ցայտէր և ձեռքերը և բոյր մարմինը անդադար  
կը դրոյնային : Վերջապէս իւր ծանուցումը հետեւեալ ան-  
ձոնի խօսքերով պատկեց .

«Պաւ եղի Քաթալի» քի քէնտիւրիւնի արըլը դանն  
իտէյորը, պուշըրըն քաթալը պոնձաք տըր, իլլա  
կինէ Էսկի քաթալը Էրմա տըր : Չիրա անդամք Աղ-  
բատասիրաց ընկերութեան խմբաւորը իլլ Էսկի կաղ-  
թայա կ'էլլի իլլալ նամուտը քրմաք իլլալ . քաթալ  
պէն իլլալ իլլալ վաղիլի մտէ տէլիլ . իլլա քէնտիւրի  
կէնձ տիլլը, քէնտիւրիլի քայըրըրըլը, Չիրա պէն  
չօք քուզու պաշը ելլալ վէ տաշա չօք քուզու պաշը  
եկրիլ : Լաքին չունա Էսկի իտէրիլ քի Աղբատասիրաց  
Քրքալապետի տիլլը տիլլ . իմտի ապա կողան սէյլէ-  
մէլիլ . քաթալ պուշըրըն պէնիլ հաքըրմա սէյլէ-  
տիլլըրիլ քաթալիլի տէլլալ տըր վէ եալան չը տըր-  
լաք, և այլն և այլն :

Ինչպէս կը տեսնէք յարգոյ խմբագիր, կեսարացի տէր  
Սարգիս քահանայն՝ անանկ կարող ըլլալու ապացուցա-  
նել թէ մեր ըսածներուն սուտը ո'րն է, եալան չը տըր  
կըսէ ու կանցնի, և այսպիսի անարժան ու արեղցիւն  
խօսքերով իր թէ իւր հրաժարումը տուած կը ձեւանայ .  
բայց իւր միտքը հրաժարական տալ չէ, այլ զմոլորութե-  
ղը ի խոստովութիւն և յերկպառակութիւն գրգռելով կու-  
տակիցներ գտնել : Չիրա և իյց, ցաւալի է տեսնել որ  
խաղաղաց քահանայ մը պատճառաւ Քրքաղաքի Հայոց  
վիճակը ելլալով կը վատթարանայ . արդէն երկու  
զարգացողներէն մէկը դոցու ելաւ և միւսն ալ շատ չան-  
ցած պիտի գոցուի : Աղբալով զմեզ որ ներկայ նամա-  
կիս տեղի մը շնորհք Աղբալուց Էլեւրուն մէջ, միամբ  
կային :

Անգամը Աղբատասիրաց ընկերութեան :

Իգմիր, 5 Սեպտեմբեր 1870 :

Յարգոյ խմբագիր,

Ձեր պատուական լրագրոյն Օգոստոսի 15 թուոյն  
մէջ Քրքաղաքի Աղբատասիրաց ընկերութեան կողմա-  
նէ յուղարկուած նամակ մի հրատարակելիք, որուն մէջ  
նոյն քաղաքին տէր Սարգիս կեսարացի քահանային ազ-  
գատեաց և խաղաղաց ընթացքը ճշդիւ նկարագրուած  
էր : Յիշեալ քահանայն, որ տասնընչից օր յառաջ իգ-  
միր կը գտնուէր և մեր ամենա . տէր Պօղոս սրբազան  
Առաջնորդին խրատուելով և յորդորուելով վերադար-  
ձաւ ի Քրքաղաք, այնտեղ սուս և անհիմն խօսք տա-  
րածեր է, որպէս թէ ես ստորագրեալս՝ որ յիշեալ Աղ-  
բատասիրաց ընկերութեան անդամ եմ և իգմիր գըտ-  
նուելով անոր վերաբերեալ գործոյ մի համար պատիւ  
ունեցայ տեսնել սրբազան Առաջնորդին հետ, անար-  
գանօք ընդունուէր և վաճառուէր եմ Նորին Սրբազնու-  
թեան ներկայութենէն . այնինչ հայրական սիրով և  
բազում մեծարանք ընդունուեցայ ի նմանէ : Հետեա-  
րաւ կեսարացի տէր Սարգիս քահանային այս խառնա-  
կիչ և խաբէրոյ ընթացքը՝ որ բացայայտ է մեր ամենա .  
Առաջնորդին, նոր ապացոյց մի կը համարուի տէր Սար-  
գիս խաղախ բնուորութեանը և անոր տրուած հայ-  
րական խրատուց և յանդիմանութեանց ազդեցութիւն  
չընեւուն : Իսկ իրատես ինչ ընէ, սեւ ստղան ինչ ընէ :  
Կաղաչեմ, յարգոյ խմբագիր, ձեր առաջիկայ թուոյն  
մէջ շնորհ ընէք հրատարակելու այս նամակս :

Միամ և այլն :

Ե. Գարեգին Թ. Գալեքեան :

Հետեւեալ յօդուածը՝ որուն գրուելուն սխառա-  
տուած է Սիմ ամսագրոյն անպատկառ գրիլը, յիշ-  
գիտութենէն յուղարկեցաւ մեզ ի հրատարակութիւն :

Սուրբ Լըուսաղէմայ վանուց միաբանութենէն  
հրատարակուած Սիմ հանդիսին Յուլիս ամսագրոյն  
մէկ Յաւելուածը կարգացիւք . որուն մէջ Եղիշիկ  
իւրիլը վերնագրով խայտառակ յօդուած մի հրատա-  
րակուած կը տեսնեմք, որ լի է զրպարտութիւններով  
և հայհոյանք ընդդէմ Յակոբեան մեծա . թաղաւոր  
աղային : Ուստի հարկ կը համարուիք կրկնել այստեղ  
այն խօսքը որ ամենայն իրաւամբ գրուած էր Արշա-  
լուստի Օգոստոսի 1 թուոյն մէջ . այսինքն թէ՝

«Յիշեալ միաբանութեան խմբագիր անդամները  
արդեօք չեն գիտեր թէ հայհոյելը՝ փաստաբանել և  
պատասխանել չէ . և միթէ իրենց կղերական կերպա-  
րանքը ի ժարդոց չնայեցան և յԱստուծոյ չնայեցան  
այսպիսի զրպարտութիւններ և հայհոյութիւններ  
գրելու և հրատարակելու որ՝ օրհնեցէք և մի՛ անի-  
ծանէք պատու իրող Քրքալապետի պաշտօնէից համար ա-  
հալին գատապարտութիւն մըն է : Իսկ Յակոբեան  
թաղաւոր աղային դալով, անոր բարեհամբաւ անունը  
և պատիւը, ինչպէս յայտնի է ամենուն, շատ բարձր  
գիւրքի մը մէջ կը դառնուի, հետեւաբար ասանկ ցածէն  
նետուած աղտեղի խօսքերը անկարելի է որ մինչեւ  
առ ինքն հասնին» :

Չայս կրկնելէ ետեւ, Սիմի Յաւելուածով հրա-  
տարակուած քանի մը չարանխանաձ խօսքերուն հա-  
մառօտիւ կը պատասխանեմք : Նոր մէջ զրուցուած է  
թէ Յակոբեան թաղաւորը Արշալուստի լրագրի ձայնով  
կարծեցոյց թէ Չէլթուրի մէջ Աղբի մանկաւոյն  
յառաջագրութեան համար վարժարան բացաւ և  
բոլոր տարեկան ծախքերն հոգալու խօսք կուտար .  
արդ կը հարցնեմք Արշալուստի Պ . խմբագրին թէ Չէլ-  
թուրի զարգացի քանի զուրուշտուաւ և ո՞ր վարժա-  
պետին ամսականը վճարեց : Նոր կը պատասխա-  
նեմք թէ՝ մեծա . Յակոբեան եղաւք՝ որոնք Չէլ-  
թուրի սուրբ Աստուածածնայ եկեղեցւոյն դպրոցին  
ծախքը վրանին առած էին, անոր վարժապետոց  
տարեկանները կը զրկէին միշտ ցորձափ որ դպրոցը  
բաց էր . բայց երբ այրեցաւ այն և տղայքը ցրուե-  
ցան, այն ժամանակ ի փոխարէն նոյն աղաւթիւրա-  
կան ծախուց, երկու պոլսեցի Հայ պատանիներ ի  
Փարիզ գիշերօթիկ մեծ դպրոցի մը մէջ գրին, երկու  
եղիպատացի Հայ պատանիներ Աղբալուցիլի եւրո-  
պական գիշերօթիկ վարժարանի մը մէջ գրին և մէկ  
ուրիշ գրեցի Հայ պատանի մը իգմիրի մէջ կը դաս-  
տիարակուի Յակոբեան մեծա . եղբայր խնամք և  
ծախիւք : Այս հինգ կարօտ տղայոց համար, իրա-  
րու վերայ եթէ տարին վաթսուսական լիւս ծախք  
հաշուեմք, 300 լիւս կընէ տարին : Մենք անոնց  
այս բարեգործութիւնը միայն գիտեմք և կրնամք ա-



արդարութիւնը պիտի յաղթէ՝ Երուսաղէմայ միաբան Սատուածաւոր վարդապետին ազգակործան դարձողութիւնը՝ իւր արխարհի դատարարութեամբ։

Զեր Սրբազնութիւնը կը գրէ առ Ս. Առաջնորդն մը ըսելով թէ՝ «Ուրիշ կողմէ հասած տեղեկագիր մը կարգացի որ մանրամասն տեղեկութիւն մ'է՝ այն բռնական իրողութեանց՝ որոց հեղինակ և պարագլուխ ամբաստանուած է Զեր Գերապատուութիւնը»։

Ս. Առաջնորդին պարագլուխ մ'է ուրեմն, զոր Զեր Սրբազնութիւնը իսկ կը հաստատէ. բայց որո՞ւ, անշուշտ ազգային վարչութեանն՝ որոյ անդամներն ըլլալու պատիւն ունեցած ենք. որմէ կը հետեւի թէ՛ մենք բռնութիւն բանեցնել որոշած ենք, պարագլուխ բնութիւնով գերաւ. Ս. Առաջնորդին և Բայց ո՞չ, Սրբազն Հայր, չենք կրնար ընդունիլ այդ տեսակ դատաւէճի մը և չորդենէ՛ արգարութիւն պահանջելով. վստահ Սատուածաւոր վարդապետին տեղեկագիրը կարգաւոր միայն՝ դատաւէճի մը չկրնար տրուիլ։ Իրաւ է որ Ս. Առաջնորդին ազգային Վարչութեան որոշումը յարգելու համար Սրբապատուութիւն իջնալ գիջու և իւր նուիրաւի կան պարտքը կատարել իւր ճշմարտահոյսով. չկրնալով ռակային երեսակային թէ՛ Սատուածաւոր վարդապետին մատը նաեւ այս գործին մէջ պիտի երեսար ՚ի վնաս և յանպատուութիւն ազգիս, և իւր յանձնարարելով ծածկելու համար պատրաստուելիք տեղեկագիրը պիտի բաւէր Գաւհրէի և Աղեքսանդրի ազգային Վարչութեանց բողոքները անտեղի ընել։

Աւելի վաղ, կը գրէ Զեր Սրբազնութիւնը՝ խորը միշտ Ս. Առաջնորդն ուղղելով թէ՛ Զէն ՚ի ձեռն յարձակած էք ձեր կարգակցիներէն մէկուն դէմ։

Հաւատալիք թէ Սատուածաւոր վարդապետը չառ բաղաւոր է որ առանց զէպի՝ յանդեր է ազգային վարչութեան և դիմեալ Առաջնորդն առ ձեռքէն ազատելու. և յետոյ կը յաւելու Զեր Սրբազնութիւնը թէ՛ «պարզ եղեւնագործութեան կերպարանք մը կը կրէ և ասոր ուրիշ անուն տալ կարելի չէ»։ Ուրեմն Եղիշտի վիճակի գերաւ. Մետրոպոլիտանը պարզ եղեւնագործ մըն է։ Եթէ ազգային վարչութիւնն ալ տեղեկագիրն հաւատաւ ստիպուի և ըստ այնմ՝ դատէ զինքը՝ ինչպէս ձեր Սրբազնութիւնը դատել որոշած է, չէ թէ Սրբապետութեան և Ս. Առաջնորդ պիտի ճանչնայ զինքը, հասկալի յարգահան եղեւնագործէ մ'ալ աւելի չարարարող մէկը. և որովհէտեւ Վարչութեանն անդամները Կ. Պոլսի չենք գտնուիր որ Սիմոն եպիսկոպոսին ներկայացուցած տեղեկագիրն համոզուելով նախապատիւ դասեմք զայն առանց վարչութեան կողմէ դադար տեղեկագիրն սպասելու, այլ հոս Գաւհրի վիճակի մէջ Երուսաղէմայ միաբան ամբաստան կրօնաւորի մը խաղաղած ազգակործան տեսարանին աւանդանք ենք, վստահորոյ Զեր Գերապատուութիւնն առ մեր Ս. Առաջնորդն գրածը՝ Երուսաղէմայ միաբանին կը դարձնենք իրաւունքով և կըզօշեմք թէ՛ Սատուածաւոր վարդապետին ըրածը ծանր եղեւնագործութեան կերպարանք մը կը կրէ և անոր ուրիշ անուն տալ կարելի չէ։

Զեր Սրբազնութիւնը՝ Ս. Առաջնորդն ուղղելով թէ՛ Զէն ՚ի ձեռն յարձակած էք ձեր կարգակցիներէն մէկուն դէմ, և անոր ուրիշ անուն տալ կարելի չէ։ Զեր Սրբազնութիւնը իր անհրաժեշտ յանձնարարութեան կը քննարկէ, նաեւ պատժող արժանի ըլլալը որոշած է, վստահ որոյ կը յաւելու թէ՛ «Ազգային կրօնական իշխանութիւնը չկրնար անտարբեր մնալ, և պարտաւարտաւոր տնօրէնութիւնը ՚ի գործ դնել որոշած է»։ որմէ կը հետեւի թէ՛ Ս. Առաջնորդն ուղղելով թէ՛ Զէն ՚ի ձեռն յարձակած էք ձեր կարգակցիներէն մէկուն դէմ, և անոր ուրիշ անուն տալ կարելի չէ։ Զեր Սրբազնութիւնը իր անհրաժեշտ յանձնարարութեան կը քննարկէ, նաեւ պատժող արժանի ըլլալը որոշած է, վստահ որոյ կը յաւելու թէ՛ «Ազգային կրօնական իշխանութիւնը չկրնար անտարբեր մնալ, և պարտաւարտաւոր տնօրէնութիւնը ՚ի գործ դնել որոշած է»։ որմէ կը հետեւի թէ՛ Ս. Առաջնորդն ուղղելով թէ՛ Զէն ՚ի ձեռն յարձակած էք ձեր կարգակցիներէն մէկուն դէմ, և անոր ուրիշ անուն տալ կարելի չէ։

Օգոստոսիան կայսրի բարեխնամ՝ կառավարութիւնը իրեն և միայն իրեն պահած է այս արտօնութիւնը, որովհետեւ թէ՛ աշխարհական, թէ՛ Առաջնորդ, թէ՛ Պատրիարք և թէ՛ Կաթողիկոս, եղեւնագործութեան յանձնարարութեան ներքեւ որ մանեն, հաւասար են օրինաց տուելու. քանզի եղեւնագործութեան վերաբերեալ օրէնքը և դատաւարտութիւնը՝ առանց խաբուսեալ աստիճանի, կը կատարուի և սկստէ որ կատարուի։ Ուրեմն եղեւնագործ Ս. Առաջնորդին՝ կրօնական իշխանութեան տալ որոշած պատիժէն ազատ պիտի մնայ, որովհետեւ կրօնական իշխանութիւնը եղեւնագործ Ս. Առաջնորդին դատելու արտօնութիւն չունի։

Ի՞նչ պիտի ըլլայ ուրեմն այս դատին վերջը. — ո՞չ ապաքէն բարձրաւ, Խոշորի բարեխնամ կառավարութեան

արդար օրէնքը դատելն ետքը՝ պիտի որոշէ յանցաւորին պատիժը առանց Սատուածաւոր վարդապետին պատրաստած տեղեկագիրն միայն հաւատք ընծայելու։

Կուգեմք, սրբազան Հայր, վերջացնել մի քանի արդարացի բողոքներ կրկնելով։

Նախ՝ կը յիշեցնենք թէ՛ Երուսաղէմայ միաբան Ս. Առաջնորդն ուղղելով թէ՛ Զէն ՚ի ձեռն յարձակած էք ձեր կարգակցիներէն մէկուն դէմ, և անոր ուրիշ անուն տալ կարելի չէ։

Երկրորդ՝ Երուսաղէմայ միաբան Ս. Առաջնորդն ուղղելով թէ՛ Զէն ՚ի ձեռն յարձակած էք ձեր կարգակցիներէն մէկուն դէմ, և անոր ուրիշ անուն տալ կարելի չէ։

Երրորդ՝ ամենատեղի Ս. Առաջնորդն ուղղելով թէ՛ Զէն ՚ի ձեռն յարձակած էք ձեր կարգակցիներէն մէկուն դէմ, և անոր ուրիշ անուն տալ կարելի չէ։

Չորրորդ՝ Սատուածաւոր վարդապետը իւր ըրածին ծանր հետեւեալը գովաբանելով՝ ամեն միջոց բանեցուց զինքը արդարացիութեան և ըրածները ծածկելու համար, և որպէս զի յաջողի տեղեկագիր մը ևս պատրաստելու վտանգելով Սիմոն եպիսկոպոսին սատանութեանցը, և արդարեւ յաջողեցաւ. քանզի Զեր Սրբազնութիւնը իսկ փութաց կրօնական իշխանութեան որոշումը պահանջելու, ժողովոյն առջև դնելով Սատուածաւոր վարդապետին ստատեղծ լի տեղեկագիրը՝ իրաւ թէ Վարչութիւնը զայն վաւերացուցած ըլլար՝ եղեւնութիւնը ստուգելով։

Հինգերորդ՝ Սատուածաւոր վարդապետը այս ամեն ըրած անցեալ նախադասութեան խնդիրներով և աստատելու զրիժը լուծելու համար զոր չկրնար ուրանալ, և չենք ուզեր ՚ի լուր աշխարհի խայտառակել զինքը, չէ՛ թէ ներքեւն ալ անոր վրայ զիմաւնութեան համար։

Յիշեցնելով Սատուածաւոր վարդապետը ըրած ինչ որ չէ թէ կրօնաւորի մը այլ աշխարհականի մը չկրնար ընել, Ստանեցէր, Սրբազն Հայրիկ, նախադասութեան մը չէ այլ Ազգ մը իւր ամենատեղի Ս. Առաջնորդն ուղղելով թէ՛ Զէն ՚ի ձեռն յարձակած էք ձեր կարգակցիներէն մէկուն դէմ, և անոր ուրիշ անուն տալ կարելի չէ։

Չորրորդ՝ Սատուածաւոր վարդապետին վրան՝ իւր հասուցած անթույնի փոփոխութեան համար, Սրբազն Հայր, ինչպէ՛ր նաեւ մեր ձայնին, զպրոցիս դոյրած միճակի մէջ և և ազգայիններէն շտապել օրուան հայի կարօտ, իսկ Սատուածաւոր վարդապետը այս ամեն իւր աչք տեսնել վերջը ինչպէ՛ չենք և կը փութաց Ս. Առաջնորդն ուղղելով թէ՛ Զէն ՚ի ձեռն յարձակած էք ձեր կարգակցիներէն մէկուն դէմ, և անոր ուրիշ անուն տալ կարելի չէ։

Ս. Առաջնորդն ուղղելով թէ՛ Զէն ՚ի ձեռն յարձակած էք ձեր կարգակցիներէն մէկուն դէմ, և անոր ուրիշ անուն տալ կարելի չէ։

Ս. Առաջնորդն ուղղելով թէ՛ Զէն ՚ի ձեռն յարձակած էք ձեր կարգակցիներէն մէկուն դէմ, և անոր ուրիշ անուն տալ կարելի չէ։

Ս. Առաջնորդն ուղղելով թէ՛ Զէն ՚ի ձեռն յարձակած էք ձեր կարգակցիներէն մէկուն դէմ, և անոր ուրիշ անուն տալ կարելի չէ։

Ս. Առաջնորդն ուղղելով թէ՛ Զէն ՚ի ձեռն յարձակած էք ձեր կարգակցիներէն մէկուն դէմ, և անոր ուրիշ անուն տալ կարելի չէ։

Ս. Առաջնորդն ուղղելով թէ՛ Զէն ՚ի ձեռն յարձակած էք ձեր կարգակցիներէն մէկուն դէմ, և անոր ուրիշ անուն տալ կարելի չէ։

Ս. Առաջնորդն ուղղելով թէ՛ Զէն ՚ի ձեռն յարձակած էք ձեր կարգակցիներէն մէկուն դէմ, և անոր ուրիշ անուն տալ կարելի չէ։

Ս. Առաջնորդն ուղղելով թէ՛ Զէն ՚ի ձեռն յարձակած էք ձեր կարգակցիներէն մէկուն դէմ, և անոր ուրիշ անուն տալ կարելի չէ։

Ս. Առաջնորդն ուղղելով թէ՛ Զէն ՚ի ձեռն յարձակած էք ձեր կարգակցիներէն մէկուն դէմ, և անոր ուրիշ անուն տալ կարելի չէ։

Ս. Առաջնորդն ուղղելով թէ՛ Զէն ՚ի ձեռն յարձակած էք ձեր կարգակցիներէն մէկուն դէմ, և անոր ուրիշ անուն տալ կարելի չէ։

— Պրոքսէնէն ամսոյ 8—20էն հասած հեռագիր մի կըսէ, թէ այս քաղաքին և Փարիզի մէջ հեռագրաւիան հաղորդակցութիւնները դադարած են. որովհետեւ Վաղղիոյ մայրաքաղաքը արդէն շրջապատեալ է պերմանական զօրադնդերէ։ Հետեւեալ դաղղիական լուրերը յայտնեցին Վուր քաղաքէն պիտի հասնին ՚ի Պրոքսէնէ, ինչպէս նաեւ Վաղղիոյ ուրիշ երկրներէ։ Հասարակագիտական կառավարութեան բնակարանը Վուրի մէջ փոխադրեցաւ այժմ. ուր զնային նաեւ չէզոք տէրութեանց երեսփոխանները։

— Կըլնիք թէ Կ. Պոլսոյ Ս. Պատրիարքը պաշտօնական կերպիւ գրեւէ Լոյսիոսի Մետրոպոլիտանին Կ. Պոլսոյ վերադառնալ իրեն զէմ եղած ամբաստանութեանց պատասխանելու համար։ Եթէ այս հրահրը ստոյգ է, տարակոյս չկայ թէ ազգային նորանոր խռովութեանց պատճառ պիտի ըլլայ. վստահ կարծեմք թէ Լոյսիոս տահապ միտք չունին թոյլ տալու որ այսպիսի անհիմն ամբաստանութեանց կամ լաւ ևս է ըսել զբարոյութեանց համար իրենց ամենատեղի Ս. Առաջնորդը մեկնի. զոր երկու տարի աշխատելէ ետեւ հազիւ թէ կարող եղան ձեռք բերել բաղձով պօստաւորութեանց և արդիւններու յազմելով Տըր ազգայնութեան մէջ։ Նուպար փաշային որ ինչպէս յայտնի է, Լոյսիոս հայոց ազգային է։

Ուստի մեր կարծեմք թէ Կ. Պոլսոյ ազգային մեծաւարժութիւնը խոհական քաղաքականութեան մը հետեւեալ կը ըլլար և իւր հրամանը՝ անգործագրելի չէր մնար, եթէ նախ վստահ «Կուպար փաշային» զէր և անոր բարձր հաճութիւնը ստանալէ ետեւ միայն կանչէր զգերաւ. Մետրոպոլիտանին որ Կ. Պոլսոյ։

— Լոյսիոս շաքարեղանակի նոր ըրողի մի ևս սկսաւ հրատարակել ՚ի Կ. Պոլսոյ հայրերէն քաղաք անուշադի, որ ազգային, բանասիրական և առեւտրական յօդուածներ և տեղեկութիւններ պիտի պարունակէ։ Լոյսիոս ըրողին տարեկանը մէկուկէս արծաթ մէքսիկէ է և կը հրատարակուի տպագրութեամբ ու խոյրաւորութեամբ Ս. Սրբապետի յարգող Մեղիքեան Եփէմիոսի վարդապետին. սրբուն կարողութիւն և յաջողութիւն կը մղուի իր բոլոր սրտէ։

— Եւստիոս նայելով չիւնեքարպէյեան արժանաւոր, տէր Զովհաննէս քահանայ, որ Փարիզի Հայոց քահանայապետութիւնը կը ընէր, պատեալական վերջին դէպքերուն և իւր դրամական կարօտութեանը պատճառաւ պարտաւորեւ էր յիշեալ մայրաքաղաքէն մեկնիլ իւր ընտանեօքը, և այժմ ՚ի Մարսիլեա կը գտնուի իր ընտանեօքը, և այժմ ՚ի Մարսիլեա կը գտնուի իր ընտանեօքը։ Լոյսիոս քաղաքէն ՚ի Կ. Պոլսոյ վերադառնալու համար գրած չունենալով, յիշեալ խեղճ քահանայն ազգային Կ. Պոլսոյ վերադառնալով զժառանգաւորութիւնը խնդրեւ է, որուն դրամարկը՝ զժառանգաւոր, ոչ սակաւ ժամանակէ ՚ի վեր միշտ գատարի է։

— Կ. Պոլսոյ Զոհնայ ամենա Պատրիարքը իւր հրատարական տուած է Բարձրադայն Իրան։

— Լատինոյ դրահատը շոգեշաք՝ ֆուկաթը Հայրապետի կոչումով երկուշաբթի օրը հասաւ ՚ի նաւահանգիստ մեր և այսօր կը մեկնի Ալլա երթալու։

— Հրատարակական շնորհածոյ պաշտօնեայ վսեմ հայր կազուն հաղորդ փաշան անցեալ շաբթու հասաւ ՚ի Կ. Պոլսոյ Լաւրոպայէն վերադառնալով, ուր դադարէր հանգիստի բաղնիքը մանելու։

— Օգոստոսիան Սուլթանը հաճեցաւ քթախտի աւանակու մեծագիւն տալի մը ընծայելու եկամտից տեսուէ բարձրաւ. Բաղլի Սուլթան փաշային ՚ի նշան իւր կայսերական զօհնաւորութեան։

— Կ. Պոլսոյ Իստանբուլի դեսպան վսեմ Իկնատիէֆ զօրապետը, թոյլտուութեամբ իւր կառավարութեանը աւստրալիական կերպիւ մեկնեցաւ ՚ի Բեթլեհէմ երթալու։ Եւրին վստահութիւնը իւր մեկնելէ յառաջ պատիւ ունեցաւ օգոստոսի Սուլթանին ներկայանալու։

— Իրոսիոյ թոյլտուութեան իշխանը Սեպտեմբեր 20 ամսաթուով ըստ լատին վ. էրուսիոյ կը ընտանեցանէ թաղուհիոյ հեռագրով, թէ Փարիզի պաշտօնավոր վ. էրուսիոյ դէմ վերայ մինչ և ՚ի վ. էրուսիոյ յաղթաւ նակաւ կատարուեցաւ իւր զօրաբանակէն։ Վաղղիոյ ներքեւ ետ քուրեւ են, և ամբողջ մի հանգերձ 7 թընդանթով բոսնիացուց ձեռքն անցեր է։

Խմբագիր—տէր լրագրոյս, Գ. Կ. Պ. Պաշտօնաւոր։

Ի ՏԳՍՐԱՆԻ ԱՐԵՍՆԱՐԱՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ